

Hanke nimetus:

„TÕRVA KESKVÄLJAKU JA LINNARUUMI ARHITEKTUURIVÕISTLUS“ (viitenumber 57525)

ŽÜRII LÕPP-PROTOKOLL

ŽÜRII KOOSSEIS:

Maido Ruusmann
Jaanis Ilves
Vahur Saar
Kalle Vellevoog
Lembit-Kaur Stöör
Kaire Nõmm
Margus Maiste

Protokollis: Kairi Rand

KOOSOLEKU TOIMUMISAEG JA -KOHT:

04.02.2015 kell 13:00 – 19:00, Motell Greete, Soontaga, Puka vald, Valgamaa

EV 100 arhitektuuriprogrammi “Hea avalik ruum” keskmeks on riigi avalik ruum oma järjepidevuses ja arengus. Eesti Arhitektide Liidu kureeritava projekti raames rajatakse või rekonstrueeritakse Eesti suuremates linnades ja tõmbekeskustes kuni 15 avalikku linnaruumi ala. Linnakeskuste avaliku ruumi organiseerimise, atraktiivseks ja kogemuslikuks muutmisega luuakse inimestele võimalus ja põhjus avaliku ruumi kasutamiseks. Projektide kaugem eesmärk on mõjutada kogu linna ja piirkonna edasist arengut. Kõik ruumiobjektid, mis valmivad EV 100 arhitektuuriprogrammi raames, saavad õiguse kasutada vastavat juubelimärgist ning nende rajamine ja valmimine seotakse Eesti Vabariik 100 juubeliprogrammiga.

18. novembril Eesti Arhitektide Liidu ja Tõrva Linnavalitsuse koostöös välja kuulutatud Tõrva keskvaljaku ja linnaruumi arhitektuurivõistlus oli avatud riigihanke ideekonkurss linnaruumi arhitektuurse eskiisprojekti leidmiseks Tõrva linna Keskvaljakule, Nooruse pargile ja Tõrva veskijärve puhkealale ning nimetatud alasad ümbritsevale linnaruumile, eesmärgiga koostada lahenduse alusel ehitusprojekt.

Väljak ja ühendavad tänavad on kavas välja ehitada EV 100 programmi raames hiljemalt aastaks 2020.

Konkursi eesmärk:

- Keskvaljaku, Nooruse pargi ja selle lähiümbruse arendamine multifunktsionaalseks, atraktiivseks ja erinevaid Tõrva linnaosi koondavaks avalikuks ruumiks.
- Keskvaljaku, Nooruse pargi ja Tõrva veskijärve haljasala ühendamine sujuvaks linna vaba aja ning turismi teljeks (ring, „kultuurikilomeeter“), sh uue jalakäijate silla ehitamine üle Tõrva veskijärve.

Konkursi tähtjaks 26. jaanuariks 2015 esitati 8 (kaheksa) ideekavandit, mis kõik kvalifitseerusid ja esitati kvalifitseerimiskomisjoni poolt žüriile hindamiseks.

Žürii hindas – vastavalt võistluseeskirja p.-le 8 – võistlustöodes:

- Ideekavandi arhitektuurset kvaliteeti, funktsionaalsust ja vastavust lähteülesandele (sh vastavust võistlusülesandele).
- Keskväljaku ja ümbritseva linnaruumi planeeringu terviklikkust ja keskkonda sobivust, sh arhitektuurse lahenduse värskust ja tänapäevasust.
- Lahenduse otstarbekust ja realiseeritavust: ehituslikku ökonoomsust ja kulude suurust objekti elukaare jooksul. Väljakulahenduse teostatavust iseseisva objektina aastaks 2020.

Žürii otsustas üksmeelselt jagada ideekonkursi preemiad järgnevalt:

I preemia	(6000 eurot) ideekavandile märgusõnaga „ MULGI KUURORT “
II preemia	(4500 eurot) ideekavandile märgusõnaga „ NELI TÕRVIKUT “
III preemia	(3500 eurot) ideekavandile märgusõnaga „ ARBOS “
ergutuspreemia	(2000 eurot) ideekavandile märgusõnaga „ JÕEMAASTIK “

ŽÜRII ÜLDINE KOMMENTAAR:

Võidutöö valimisel sai määravaks tervikliku ning Tõrvat siduva lahenduse leidmine, millega kaasneks nii keskväljaku sidus ümberorganiseerimine kui säiliks haljastuse mõju linnas. „Mulgi kuurorti“ puhul oli saavutatud kõige paremini üldine keskkondlik tervik. Töös „Neli tõrvikut“ oli vastupidiselt rõhutatud suuresti visuaalsele efektile rajatud maamärgi kujutamisele, mis oleks nähtav ka maanteelt, ning tekitaks seetõttu suuremat mõjusfääri ja ootamatut iseloomu linnale, omades võimet kujuneda linna sümboliks. Suurema keskkondliku sidususe ja objektikeskse lahenduse vahel valides eelistas žürii siiski üksmeelselt esimest varianti. Võidutöö omab suuremat ala detailsemalt läbikavandatud kontseptsiooni ja samas ka erinevate alade läbitöötatumaid lahendusi. Teise koha töö jääb rohkem enesekeskselt objektipõhiseks. Kolmanda koha valikul tõi žürii esile töö paindlikku võimalikku muutumist väljaku lõikes, kuid samas jäi väike ebaselgus põhiidee ja esitatud tulemi vahel. Ergutuspreemia puhul oli määravaks suurepärase uue jõeoru tekitamine läbi Nooruse pargi kuni Veskijärveni, mis tekitaks kindlasti sidusat linnaruumi, kahjuks ei olnud linnaväljaku enda lahendus seda toetav.

Soovitused edasiseks projekteerimiseks

„Mulgi kuurorti“ valimisel edasise projekteerimise aluseks tuleb projekteerijal koostöös linnavalitsusega rõhku pöörata alajaama ja kalapoe võimalikele ruumilistele arengutele ning samuti üle vaadata linnaväljaku ja uue kavandatud silla vahele jääva Veskijärve ümber kavandatud elemendid (saarte paviljonid, mänguväljakud jm väikevormid ning nende suhestus olemasoleva ümbritseva reljeefiga).

Hästi tuleks läbi mõelda kõik väikevormid, mis küll linnulennult moodustavad toredaid mulgi mustreid, kuid vaatetasandilt mõjuvad kohmakate ja monumentaalsetena. Väljakul asetsevate väikevormide puhul tuleks arvestada nende lihtsa ümberpaigutamise võimalusega suuremate ürituste korral. Läbi tuleks mõelda väljaku valguslahendus.

Laste mänguväljaku asukoht jõeäärsel järsakul ei ole väljapakutud kujul teostatav.

Jõesaarte pakutud paviljonide disain võiks olla maastikuga paremini seotud ja ei tohiks mõjuda monumentaalsena.

Läbi tuleks mõelda alajaamaga seotud turuplatsi kaubateenindus, mis võiks olla ühendatud bussijaama alaga. Samuti vajab busside manööverdamine bussijaama ees toimivat lahendust.

Kompenseerimaks parkimiskohtade vähenemist, peaks tõsiselt kaaluma kaubanduskeskuse idakülge – Valga-Uulu mnt äärde – uue parkla rajamist.

HINNANGUD IDEEKAVANDITELE:

I PREMIA

„MULGI KUURORT“

Žürii hindab kõrgelt töö visuaalset külge. Realistlikule graafikale panustamine loob positiivse kuvandi ja töö eristub. Korralik visualiseerimine ei ole küll omaette eesmärk, ent on tervitav ning aitab tegijate mõtet paremini vaatajatele edasi anda.

Pakutud mahud ja liikumisteede loogika on mõistetav ja selge. Töös on mõeldud ka linna identiteeti toetavatele tegevustele nt. paviljon pulmade korraldamiseks, paadilaenus jne. Olemasolev suur ja tühi keskväljak on jaotatud mitmeks pisemaks alamalaks, tekitatud on täiesti uus tsooneerimine.

Väljaku jaotus ja kujundus on kaasanud keskväljaku lahendusega ka linnavalitsuse hoone, olles selge, mõjus ning ülimalt positiivne suund linnaruumi paremaks ümberorganiseerimiseks. Keskväljaku kõvakatendi osa proportsioonid, rõhutatult madalhaljastatud alad ja erinev pinnasuuruse skaalaline jaotus loob liigendatud linnaruumi, mis on samas omavahel orgaaniliselt ühendatud ning seob Tõrva keskosa erinevatest temaatikatest läbipõimunud sümpaatselt keskkonnaks. Küsitav on siiski ilupildil kujutatud väljaku katendi realiseerimise võimalus.

Lähtuvalt pinnavormide eripärast C-alal on mõningate tegevusplatside paigutamine ebareaalne. Palju erinevaid dekoratiivseid elemente väljakul ei mõju samas lihtsalt ülekuhjatuna, vaid loob vastupidi omanäolise keskkonna, mida toetavad väiksemad organiseeritud uued ruumid - väljakuäärsete puitmajade rahulikumad murukattedega ja madalhaljastusega hoovid ning uus võimalik alajaamaga seotud turuplats.

Järvesaartel olevad ringikujulised paviljonid ning nõlvale kavandatud mänguväljak ei ole võibolla samavõrra mõjusad kui väljakulahendus, kuid väga positiivselt mõjub lihtsa ja selge joonega teostatud uus sild.

Maantee äärde kavandatud tõrvatilga kujuline purskkaev ei mõju erinevalt paljudest teistest „tõrva“ kasutanud teemadest liiga pealetükkivana ja literatuuriselt, vaid tekitab oma veenva ja silmatorkava skulpturaalse vormiga kindlasti uue positiivse ruumiaura, mis kandub ka üle maantee kuni uue väljakuni.

Parkimisala sidumine ühe väljakupoole ning külgneva tänavaga jätab võimaluse sujuva jalakäijate ühenduse loomiseks keskväljaku, pargi ning järvega. Sümpaatselt mõjub ka

pargiala pikendamine keskväljaku lääneküljele, mis loob nõ õdusa hooviala tunde väikeste puumajade ette väljaku serval.

Liiklusskeemis tekitab küsimusi Aia ja Jõe tn ühenduse kaotamine, Veski tänavalt tulijatele tähendab see suurt ringi ja peamise liiklusristmiku veelgi suuremat koormamist. Selle ettepaneku realiseerimine on arvatavasti ka kõige kulukam osa. Arusaamatuks jääb ka liikluslogistika nn. Aia ja Veski tn suunal.

II PREMIA „NELI TÕRVIKUT“

Žürii leiab, et linnaruumi organiseerimiseks uue rombikujulise väljaku nelja nurka paigutatud väga ekspressiivsete vormidega postid, mille otsa on riputatud valgusvõrk, loovad kindlasti uue ilme kogu Tõrva keskosale. Hele väljakukate tumedate suurte rõngastega maapinnal ning samavõrra mõjus trossidel valgustuslahendus väljakut piirava „katusena“ loob ootamatu ja efektse keskkonna. Seeläbi tekkiv uus märgistatud kvalitatiivne keskkond ei ole loodud läbi

„tõrva“ temaatika kasutamise või „väikelinnale sobiliku hubasuse“, vaid on rajatud uue sissetoodud elemendina. Samas ei ole neli tõrvikut ka anonüüme igasse linna sobiv teema, vaid on peenetundeliselt tabanud ära Tõrva keskväljaku ja ka ümbruse proportsioonid ning loonud sellele vastavalt keskkonnast eristuva, kuid keskkonda ennast näitava ja võimendava elemendi. Tekitatud keskkond on sobilik kõigile, kaasa arvatud autod, jalgrattad ja bussid ning võimaldab efektselt arendada enneolematut valguslahendust.

Parklaosa on peidetud Nooruse pargi pikendusena puudesse ning loob sidusama ruumi, mistõttu ei lõpe väljak lihtsalt pargiäärega.

Väljakuäärne bussipaviljon on kavandatud mahuliselt tähtsa uut ruumi loova elemendina, samas on logistika teostamatu (väljasõit kõrtsihoone ja puitmaja vahelt on füüsiliselt võimatu). Pakutud bussijaama asukoht jätab selle taha jäävad ajaloolised hooned varju ja ei liida neid väljakuruumiga.

Kahetsusväärset ei ole tegeletud tänase purskkaevu alaga ning Veskijärve äärse pargiala kujundus on jäänud väga skemaatiliseks.

Pakutud uus keskplatsi liiklusskeem ei vasta kontekstile, jääb kahtlus, et autor(id) ei ole käinud kohal.

Kevade tn. sissesõidu ärakaotamine halvendab pääsu väljakule, Aia tn. suuna muutus ja sidumine bussijaama teostamatu väljasõiduga halvendab üldist liiklusskeemi.

Nooruse pargi pikendamine pigem võimendab tänast probleemi, kus park mõjub läbitungimatu ja pimedana.

Ajalooline alajaam on peidetud parkla nurka.

III PREMIA „ARBOS“

Žürii leiab, et töö graafiline teostus on sümpaatne, kuid esitatud lahendus on liiga pinnaline.

Projektis on keskväljaku idee aluseks võetud elegantne fraktaalselt hargnev puu, mis üldskeemina mõjub veenvalt, kuid asendiplaaniliselt ja seletuskirjas asendub see peagi Arbose kui võrgustiku ja risoomselt hargneva keskkonnaga. Seepärast jäävad ka lahenduste põhjused omajagu ebaselgeks. Kasuks oleks tulnud idee vabam kohaldamine keskkonnaga.

Töö arenguga on jõutud paralleelsete joontega keskväljakuni, mis omamoodi mõjub sümpaatse keskkonnana, kus erinevate väikeste liigutustega on võimalik nii piki- kui ristitriipe pidi keskkonna olekut muuta ja saavutada seeläbi omanäoline ning antud alale sobilik õhustik. Hargnevuste näitamine füüsiliselt (näiteks kõrtsihoone esine platsikujundus) mõjub selles kontekstis pigem liiga dekoratiivsena. Piltidel mõjusana näiv joonte jätkumine hõlmab nii

parklat kui ka Nooruse parki, pargis tekitab joonte vertikaalne näitamine palju küsitavusi – on küll pildidel väga efektne aga kas tekib kahtlus, kas ka realsuses nii realiseeritav.

Parkimine väljakul on pakutud kujul teostamatu, kuna autod peaksid parkimiskohtadele jõudmiseks kasutama jalakäijatele väljakuala läbimiseks reserveeritud kõnniteeribasid. Selliselt autode ja jalakäijate vahel jagatud ruum tundub olevat väljaku suhtes liiga suurel alal.

Parki läbivad jooned lõppevad Vesikijärve ääres osavalt lahendatud konsoolse vaatesillaga, kuid eelnevalt kirjeldatud puuvõra hargnevus või risoomne võrgustik ei ulatu kuidagi linnavalitsuse hooneni. Kohtumiste sild tekitab esmapilgul sümpaatse elevuse, kuid oma ebakonstruktiivse loogika tõttu on selliselt teostamatu element.

Väga hea on Valga maanteel näidatud „jalakäija eesõigusega ala“, mis loob võimaliku seose pusrkkaevuga ning ei lase maanteel lõigata linna nii „pooleks“ kui see täna kahjuks on.

Pusrkkaevuala lahendus ei ole tõsiseltvõetav, väga skemaatiline ja tühi. See nurk väärrib enamat.

ERGUTUSPREEMIA „JÕEMAASTIK“

Žürii leiab, et töö on ideeliselt väga tugev, kõik alad on läbi tunnetatud ja töötatud, kuid ideede visualiseerimine on graafiliselt nõrgal tasemel. Kõige kandvama idee – laskumine pargist alla paisjärve äärde, moodustades kaldale ootamatu ja meeldiva linnaruumilise uue olukorra terrasside ja ujumisvõimalusega – näitamine on ebaõnnestunud, mõte avanes alles mitmendal vaatlusel.

Kahjuks ei vii jõeorg sama tugevalt teemat kuni keskväljakuni ning parkla ja bussijaama lahendus lõhub selle joone. Seotus jääb vaid väikese nirena ning ei teki terviklikku uue kvaliteediga linnaruumi. Tõrvaahju ja keskväljaku seos on tekitatud, kuid jällegi lõhub terviku dominantset mõjuv bussijaam ja autoparkla.

Erinevad elemendid on lahendatud ühtse joonega kuid ilmselgelt konstruktiivselt teostamatute lahendustena (paviljonide ja varikatuste õhukesed telliskatused, sild).

Väljakualale väljapakutud liiklusskeem ei ole loogiliselt toimiv ega usutav.

Töös kavandatud parkla võtab enda alla suhteliselt suure ala, mis koos kõrtsihoone esise väljakuga jäävad liialt lagedaks ja formaalseks ega too praegusesse ruumiolukorda kuigi suurt kvaliteedi muutust.

„TÕRVA TEE“

Žürii leiab, et töö kõige silmatorkavaks osaks on tõrvatud ümarpalksillutisest väljaku muustriline katend. Naturaalse puitmaterjali kasutamine ja tõrva lõhna toomine linnakeskusesse on küll meeldiv lisandus asisesse argimaailma, kuid kahjuks ei toeta tõrvatud palksillutismustrit ei võimalikud väljaku kasutusfunktsioonid, linnamööbel, valgustus jms ning liiga domineerivat mõjub oma tühjusega väljaku kõrvale ette nähtud autoparkla.

Parkla taha jääv Nooruse park ja Veskijärve kavandatud elemendid jäävad seetõttu eraldiseisvateks ja fragmentaalselt lahendatud kohtadeks.

Uue ringteena kujutatud ühendus purskkaevuga on lahendatud liiga paljude lähestikuliste ülekäiguradadega, mis kokkuvõttes soovi asemel ala kergemini läbida, toob kaasa hoopis uusi ohtlikke liiklusolukordi.

Aia ja Veski tn suund on suletud, alajaama torni juurde pääseb tähendab ringiga. Töö on liiga üldsõnaline, pakutud pole ühtegi kandvat ideed.

„KIRJU KOER“

Žürii leiab, et kerge nurga all pikkade paralleelsete joontena kavandatud üldlahendus mõjub

esmapilgul sümpaatsena ning on loogiline oma funktsioonide jaotuses maa-alal, tekitades triipudena sidususe läbi tänaste liiga eraldatud alade. Detailselt erinevate aladele lahendusi pakkudes aga on tekkinud tarbetuid tühje ja kasutamatu alasid (näiteks parkla kõrval olev kolmnurk Kevade ja Aia tänava nurgal, samuti ei vii kujunduslikud triibud reaalselt jalakäijat paremini üle maantee purkkaevuni). Seeläbi jäävad paralleelsed jooned katkestatuks ja põhjendamatuteks ning ei too ka väljaku kujundust mõjusalt esile.

Paralleeljoonte lõpetus jõeplatvormina on teostatud väga mõjusalt ja hea disainiga, kuid kahjuks joonte range mõju tõttu ei ole see ühenduses keskväljakuga, vaid hoopis autoparkla ja bussijaamaga.

Maanteed ristmiku äärde jääv pürskkaevuala on lahendatud formaalselt, samuti jääb arusaamatuks riigimaanteega ristuvate triipude tähendus.

„VOOL“

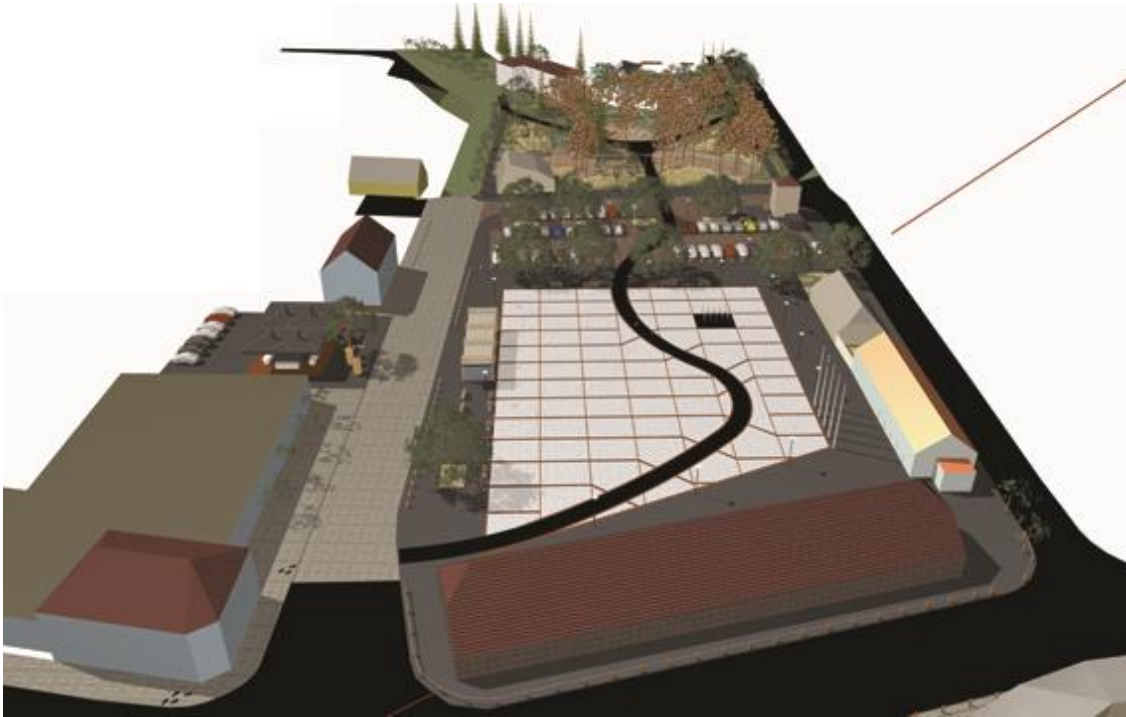
Žürii leiab, et töös kavandatud Nooruse pargi kõrghaljastuse säilitamisega samaaegselt maapinnal oleva uue jõulise pinnakatte ja teedevõrguga on loodud tugev alge, mis kestab üle väljaku kuni kõrtsihooneni. Bussipaviljoni ning turupaviljoni sidusus on küll hea, aga samas jagab kõrge ja asukohta sobimatult monumentaalne bussipaviljon selgelt kogu väljaku pooleks, üks osa autodele ja bussidele ning teine, kõrtsihoone poolne osa, jalakäijatele. Sellest sõltuvalt tekib omakorda Nooruse pargi ja jalakäijate ala vahele konkreetne autodeväli, mis ei võimalda erinevate alade sujuvat ühendust, kuigi see on pinnakatteliselt töös nii näidatud. Alade võrdsus pigem lahustab mõlemate iseloomu ning tekib üks endassehoidev ja ümbruskonnaga mitte väga seostuv ruum, mida rõhutab ka uus väljakut ümbritsev perimeetriline haljastus. Pakutud lahendusega on kaotatud olulisemad vaated ümbritsevatele aladele, millega väheneb alade sidusus veelgi.

Kavandatud silla asukoht on pisut põhjendamatult eemale viidud, samas linnavalitsuse hoone taga ja järve ääres on kavandatud nõlvadele, saartele ning järve äärde väga sobilikud erinevad terrassid ning atraktsioonid (ahviraudtee ja rippisild).

Linna toimimisloogikat hästi tabav töö, lihtsasti teostatav.

„PIGIJÕGI“

Žüri leiab, et töö on kõige mahukam, esitatud materjal on põhjalikult läbi töötatud. Pigijõe moodustab jalajälgedest algav pigine lugu, mis algab tõrvaugust ja kulgeb dekoratiivselt asfaltteena läbi väljaku ja pargi ning ümber Veskijärve. Lugu moodustub verbaalselt ja linnulennult, kuid väljaku ja pargi vaheline parkla lõikab reaalsuses alad tükkideks ja ei teki sidusat linnaruumi, legendi teadmata jääb linnaruumiliselt teema tajumatuks.

Väljakuruum, mille domineerivaks elemendiks on pigijõgi, ei ole hubane ega kutsu inimesi seal peatuma. Väljak jääb oma olemuselt liiga lagedaks, kus suurürituste välisel ajal pole igapäevaselt suurt midagi peale hakata.

Töösse on toodud väga palju pigijõega seotult lahendatud erinevaid elemente ja lugusid, alates „Presidendi tammest“ ja graniidist „Tõnise jälgedest“, kuni Veskijärve nõlvale kavandatud uuest restoranist/kuurhoonest (jääb suure hoonemahu tõttu looduskaitsealusesse parkmetsa). Samas ei moodusta need valitud elemendid terviklikku keskkonda (samuti ei ole ükski element iseenesest uudse või isikupärase välimusega) ja jäävad mõjuma üksikute natukene juhuslikult paigutatud ning kuhjatud elementidena. Nooruse pargi säilitamine välise kõrghaljastusjoonega, mille keskel on eri suundadesse keskelt kulgev mänguala on plaaniliselt mõjus, kuid valitud elementide juhuslikkus ning parkla poolt tehtud eraldus keskväljakust nõrgestavad üldpilti.

Pakutud katendid realselt olemas/saadaval. Kohatine detailsus isegi liigne ja ebavajalik aga see pole miinus.

(allkirjastatud digitaalselt)

Maido Ruusmann, Tõrva linnapea;

Jaanis Ilves, Tõrva Linnavolikogu planeeringu-linnavara komisjoni liige;

Vahur Saar, Tõrva Linnavolikogu planeeringu-linnavara komisjoni esimees;

Kalle Vellevoog, Eesti Arhitektide Liit

Katrin Koov, Eesti Arhitektide Liit

Lembit-Kaur Stöör, Eesti Arhitektide Liit

Margus Maiste, Eesti Arhitektide Liit

Kairi Rand, Eesti Arhitektide Liit, žüri sekretär